

הערבות הבנקאית / עו"ד רן בייליס¹

פעמים רבות, שורר אי אמון בין שחקנים בעולם המסחרי. חוסר האמון הביא להכנסת גורם שלישי למשוואה המסחרית. תפקידו, לערוב לחיוביו של אחד הצדדים כלפי רעהו. הצורך בגורם שלישי, בלתי תלוי, הביא לשילוב הולך וגובר של הבנקים המסחריים בעסקאות מסחריות באמצעות כתבי ערבות בנקאית וכלים דומים. לעיתים, הצדדים אינם מודעים לחשיבות נוסח כתב הערבות, תפקידו באפיון משולש היחסים והבטחת ההגנה לצד המקבל ומנסחים אותו בעצמם, עם תוצאות שקשה לתקן בדיעבד.

במשך שנים רבות שרר אי אמון בין צדדים לעסקה מסחרית ("עסקת היסוד"), דבר שהתבטא בפחות עסקאות מסחריות, או לחלופין, לעלויות עסקה גבוהות שגולגלו על אחד הצדדים. הביקוש לבטוחות הביא ליצירתה של הערבות הבנקאית. ערבות הינה התחייבות של מאן דהוא ("הערב") לחוב עבור חיוביו של אחר ("החייב") בהתקיים תנאים מסוימים. ניסוחה וצורתה של התחייבות הערב הן שתיקבענה את היקף הערבות, יכולת הערב לטעון טענות הגנה העומדות לחייב עצמו ואת נסיבות מימוש הערבות. הערבות הבנקאית באה לגשר על פערי האמון בין צדדים המבקשים להיכנס לעסקה מסחרית על ידי שילוב גורם שלישי בעל איתנות פיננסית אשר חיוביו מנותקים מעסקת היסוד, והכל במטרה להגביר את הוודאות והיציבות בחיי המסחר.

הערבות הבנקאית מטבעה הינה סוג של ערבות. אולם, הבנק-ערב כשחקן כלכלי מרכזי אינו מהווה צד לעסקת היסוד אלא מספק ערובה עצמאית שהיכולת למנוע את התשלום על פיה מוגבלת ביותר וכל מערכת היחסים בין הצדדים נקבעת בתנאי הערבות הכתובים בה במפורש.

פסיקת בתי המשפט ביססה את הערבות הבנקאית על שני עקרונות יסוד: האחד, עקרון העצמאות, עקרון זה מקנה ביטחון למוטב מכך שאינו תלוי בעסקת היסוד שבין החייב למוטב. השני, עקרון ההתאמה שעיקרו עמידה דווקנית בתנאים המופיעים בכתב הערבות - לא ניתן למנוע מימוש הערבות בהתבסס על פגמים שמקורם מחוץ לכתב הערבות ומנגד, אין לממש הערבות מקום שהתנאים למימושה אינם מתקיימים במלואם וכלשונם. הפסיקה הכירה בשני חריגים - מרמה (מצד המוטב) וחריג הנסיבות המיוחדות (לדוגמא, מימוש הערבות תוך ידיעה ברורה שלא מתקיימים התנאים למימושה). דרך שני החריגים הללו, המערכת המשפטית מבטיחה שמירה על עקרונות מקובלים כגון תום לב, הגינות והעדר מרמה - עקרונות שחשיבותם אינה פוחתת מחשיבותן של וודאות ויציבות לחיי המסחר.

נדגיש, כי בשל הדווקנות בה מפורשת הערבות הבנקאית, חשוב להיוועץ עם עו"ד הבקיא בתחום כבר בראשית ההליך החוזי על מנת לוודא, כי נוסח כתב הערבות מבטיח את התנאים המיועדים לה. בין שמדובר בנוסח המצורף להסכם עסקת היסוד, או בנוסח שנשלח בפועל על ידי הבנק ובין שמדובר בבדיקת הנוסח שנשלח בכל מועד הארכה של אותה ערבות - רק בחינה מדוקדקת של נוסח הערבות תבטיח כי מכשיר זה ימשיך לקיים את תכליתו בקידום והגברת היציבות בחיי המסחר.

¹ עו"ד רן בייליס הינו עורך דין במחלקה המסחרית של משרד אפיק תורגימן (www.at-law.co.il) ועוסק בעיקר בתחום העסקאות הבינלאומיות, מיזוגים ורכישות, תאגידים והליטיגציה המסחרית. אין בסקירה כללית זו משום ייעוץ משפטי כלשהו ומומלץ להיוועץ בעורך דין המתמחה בתחום זה בטרם קבלת כל החלטה בנושאים המתוארים בסקירה זו.